

Рецензії

Людмила ІВАННІКОВА

ЦІКАВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
ФОЛЬКЛОРУ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

Ludmyla IVANNIKOVA. The Interesting Studies on Folklore of Slobidska Ukraine Region.

Сумцов М.Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України. Вибрані праці / Упоряд., підготовка тексту, передмова, післямова та прим. М.М.Красикова. – Харків: Атос, 2008. – 558 с.; 30 с., іл. (Серія “Студії з фольклору та етнографії Слобожанщини”. Вип. 3).

2007 р. Харківський обласний центр народної творчості започаткував серію видань під назвою “Студії з фольклору та етнографії Слобожанщини”. Вже побачили світ два перші випуски серії – “Пісні Слобідської України” В.П.Ступницького, що вперше були видані 1929 р., та “Жизнь и поверья крестьян Купянского уезда” П.В.Іванова (1907 р.) в упорядкуванні відомих фольклористів Віри Осадчої та Михайла Красикова.

Третій випуск “Студій” – збірка етнографічних та історико-культурологічних праць видатного українського вченого-фольклориста, етнографа, літературознавця, Академіка ВУАН, члена-кореспондента Петербурзької та Празької Академії Наук, автора понад 1500 праць з різних галузей науки, основоположника українознавства, засновника музею Слобідської України Миколи Федоровича Сумцова (1854-1922), 155 років з дня народження якого минуло 18 квітня 2009 р. Це – неперевершена постать у слов'янській та європейській етнології, досі не вичерпана бібліографія його статей (поки що відомо 1544 поз.), більшість із них друкувалися в раритетних тепер виданнях, недоступних широкому загалу (переважно, в харківських і катеринославських часописах, таких як “Южный край”, “Харьковские губернские ведомости”, “Екатеринославские губернские ведомости”, журнал “Киевская старина”). Але навіть ті, що виходили окремими виданнями, існують нині в одному-двох примірниках, не в найкращому уже стані, тож загалом велику необхідну для теперішніх науковців справу задумали упорядники серії, зокрема й автор цього тому Михайло Красиков. Нововиданий збірник праць М.Сумцова під спільною назвою “Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України” – це перевидання кількох десятків статей ученого, які стосуються саме цього регіону. Серед них – найвідоміша праця М.Сумцова “Слобожане” (1918), історико-

етнографічне дослідження, присвячене матеріальній та духовній культурі населення цього унікального краю, і насамперед, календарним і родинним обрядам і звичаям, опису житла, одягу, харчування, сімейних та громадських стосунків, світоглядних уявлень слобожан.

Упорядник книжки М.Красиков назвав доробок М.Сумцова “науковим і громадським подвигом” (с. 5). У передмові, написаній з великим захопленням і харківським патріотизмом, висвітлює він родовід ученого та його біографію (це, між іншим, один з перших ґрунтовних життєписів фольклориста, зроблений переважно за архівними документами), середовище, в якому сформувалася особистість М.Сумцова, витоки його наукових зацікавлень. Власне, передмова, післямова та коментарі до видання засвідчують глибоку ерудицію упорядника як архівознавця і краєзнавця. Цю правду, можна посперечатися з автором стосовно “гармонії національного і наднаціонального” в характері М.Сумцова, але прочитання самих праць видатного вченого спростовує всякі сумніви щодо його патріотизму.

Предметом дослідження М.Красикова стали наукові погляди та громадська діяльність ученого, історія написання головних його праць (“Слобожане”, “Очерки народного быта”), оцінка різних учених наукового доробку М.Сумцова, його діяльність у створенні Музею Слобідської України, взаємини з харківськими фольклористами П.Івановим, І.Манжурую, письменницею Х.Алчевською, поетом Я.Цюголівим. Дослідження М.Красикова розкриває багато нових, досі не відомих фактів з життя видатного вченого, зокрема, його роль в історії міста Харкова, і є вагомим внеском не лише в місцеве краєзнавство, а й в історію української фольклористики. Така постать, як М.Сумцов, заслуговує написання не однієї монографії про нього, і сподіваємось, що одним з авторів буде саме М.Красиков. Так само життєво необхідне і перевидання його праць, адже ними користуються всі покоління етнографів і фольклористів.

Більшість праць М.Сумцова в рецензованому збірнику (“Слобожане”, “Очерки народного быта”, “О том, какие сельские поверья и обычаи в особенности вредны”, “Життєпис Я.Цюголіва” та ін.) подані за оригіналом, з мінімальними правками. Найбільше передруків – з газет “Южный край” (14), “Харьковские губ. вед.”, журналу “Киевская старина”. Всього опубліковано 38 маловідомих праць Сумцова з різних галузей науки. Упорядник згрупував їх у великі тематичні розділи: “Повір'я, звичаї та побут слобожан”, “Слобідське кобзарство”, “Письменники-слобожане, фольклористи та етнографи”, “Просвіта і наука” тощо. Книга цінна ще й великою кількістю ілюстрацій – знімки народної архітектури, зразків мистецтва, історичних портретів, етнічних типів, цікавими коментарями упорядника, величезною бібліографією.